

Z A Ł A C Z N I K Nr.2.

B R A K A M U N I C J I.

3.Korp.jazdy

Meldunek Nr.231/Op.od 3-go Korp.j.do Dowództwa IV.Armji KATY dnia 1.8.20r.

D-ca korpusu prosi o wydanie natychmiastowe dyspozycji o pilnem dostarczeniu do m.STAWISKI na samochodach 500.000 naboju karabinowych i 2.000 pocisków artyleryjskich z powodu braku dostatecznej ilości amunicji w korpusie ./-./ Szef Sztabu 3.korp.j Szt.Gen.JURZEWSKI.

Meldunek z dnia 4.8.z NOWOGRODU do Szefa Sztabu IV.Arm. i Szefa Sztabu Zachodniego Fr.

Po raz drugi melduję że korpus przeżywa ostry kryzys amunicyjny .Jeżeli w ciągu dni najbliższych nie będzie przysłane do korpusu środkami armji 1 milion naboju karabinowych i 4 tysięcy pocisków, żołnierze korpusu będą zmuszeni walczyć tylko na białą broń.
./-./ Szef Sztabu korpusu JURSZEWSKI.

12.Dyw.piech.

Meldunek z dnia 4.8.od 12.Dyw.p.do Dow.IV.Arm.z ŁOMŻY
Proszę o natychmiastowe zarządzenie w celu uzupełnienia amunicji w Dywizji.Sytuacja stała się katastrofalną.W Dyw.zostało po dziesięć pocisków .Od sąsiadów nie pożyczycie nie mogą .Dalsze konsekwencje i odpowiedzialność za możliwe skutki tego stanu składam z siebie.
Podpisany D-ca Dywizji.

Z A Ł A C Z N I K Nr.3.

R O Z K A Z D O A T A K U na PRZASNYSZ i CIECHANOW.

Od Dowództwa IV.Armji do Dow.3.korp.j.

BIAŁYSTOK dnia 5.8.godz.13 m.30

Rozkazuję zaprzestać natychmiast zupełnie niepotrzebnych operacji w rej.OSTROŁĘKI,które prowadzicie według marnych wzorów piechoty.Natomiast bezzwłocznie całą siłą korpusu jednocześnie ,przerzuciwszy się na zachodni brzeg NARWI na północ od OSTROŁĘKI,prowadzić gwałtowny atak na PRZASNYSZ-CIECHANOW.

Nr.0296/Op.D-ca IV.Armji ./-./ SIERGIEJEW czł.Rady Rew.
./-./ WEGER,Szef Sztabu Armji ./-./ SZUWAJEW.

Z A Ł A C Z N I K Nr.4.

MELDUNEK O WYKONANIU ROZKAZU.

Do Szefa Wydziału Op.Sztabu IV.Armji.

NOWOGROD dnia 6.8.

Meldunek oper.3.korp.j.na dzień 6.8.

Operacje na lewym brzegu rz.NAREW w rej.OSTROŁĘKI są Przerwane.Rano dnia 5.8.wydano rozkaz Nr.034.Dnia 6.8.10.Dyw.¿.będzie na prawym brzegu rz.NAREW pod wsią

QSETNA.Nr.01099/op.Szef Sztabu korp ./-./ JURSZEWSKIJ.

Kom.woj./-./ PAWERMAN.

Z A Ł A C Z N I K Nr.5.

ROZKAZ DLA 18.DYW.p.i 53.DYW.p.

Od Sztabu IV.Armji do D-ców 18 i 53.Dyw.dnia 7.8.
D-ca Armji rozkazał 53.i 18.Dywizjom skoncentrować się w na-
kazanym im przez rozkaz operacyjny Nr.18 rejonie ,posuwając
się 18.Dyw.przez OSTROŁĘKE i 53.Dyw.przez przeprawę pod ŁASKOW
CEM .Dywizje mają działać razem energicznie i szybko.O otrzy-
maniu niniejszego i wydanych zarządzeniach zameldować.
Za Szefa Sztabu /-/- GORCZAKOW.

Z A Ł A C Z N I K Nr.6.

ZAJĘCIE PRZASNYSZA.

Meldunek 3.korp.j.do Dow.IV.Armji.
Melduję że oddziały 15.Dyw.o godz.17 /według czasu europejskie-
go o godz.14/dnia 7.8.z walką zajęły m.PRZASNYSZ .Posuwam się
na CIECHANOW-MŁAWA.Sztab korpusu przechodzi do PRZASNYSZA.
Proszę o natychmiastowe przysłanie pocisków armatnich i hałoi
karabinowych, oraz o przesłanie rozkazów o kierunku dalszego
ruchu.
D-ca korpusa /-/- G A J A .

Z A Ł A C Z N I K Nr.7.

LUKA między 56.DYW.III.ARMJI,a 27.DYW.XVI.ARMJI.

Od Sztabu 27.Dyw.do D-cy XVI.Armji.
Według dopiero co otrzymanych z 79.bryg.meldunków,oddziały 79.
Bryg./27.Dyw.p./po zaciętej walce wdarły się do m.SOKOŁOWA,w
którym obecnie trwają walki.Lewoskrzydłowe oddziały 56.Dyw.
dokonały przesunięcia się na północ,przez co między skrzydła-
mi Dyw.powstała przerwa od 10-12 wiorst.Przerwy tej przy obec-
nej sytuacji na odcinku Dyw.,zajmującej odcinek 80 wiorst
wzdłuż frontu,niemam możliwości zapełnić.Powierzona mi Dyw.jest
b.wysunięta naprzód w stosunku do sąsiadów i ma oba skrzydła
niczem nie przykryte.Lewe skrzydło jest nieustannie atakowane
przez nieprzyjaciela .Proszę o odpowiadające sytuacji prze-
grupowanie i o rozkazy.
D-ca 15.Dyw./-/- Podpis nieczytelny.Kom.woj./-/- P U K I N .

Z A Ł A C Z N I K Nr.8.

ORJENTACYJNY MELDUNEK IV.ARMJI.

Dnia 12.8.godz.20.

12.Dyw.p.34.bryg.11.8.- rej.MŁAWA.

38.bryg.w ruchu z rej.CIECHANOWo przez GRUDUSK na MŁAWE.

36.bryg. w ruchu z SZUMSKA na MŁAWE.

53.Dyw.wieczorem 9.8.w rej.BARTOLDY-GRABOWA-BOGATE.

18.Dyw.p.wieczorem 9.8.oddziały Dywizji skoncentrowały się w
rej.WATKOWA-MOSSAKI.Rano 11.8.wymaszerowała do rej.RUDKI-
SKRZYNSK.

54.Dyw.p.MAKOW-

Nr.01433 Szef Wydz.oper.IV.Armji.

Z A Ł A C Z N I K Nr.9.

ROZKAZ OPERACYJNY XVI.ARMJI z dn.13.8.

Armje Zachodn.Br.po walkach zajęły MŁAWE-CIECHANOW-PUŁTUSK
-WYSZKOW.21.Dyw.rozkazano dnia 13.8.uderzyć na nieprzyjacie-
la,działającego na przeciw prawego skrzydła naszej armji,z
linji ZEGRZE-ZAŁUBICE w kierunku na PRAGE.
Rozkazuję Dyw.kontynuować ofensywę i wieczorem dn.14.8.zawład-
nąć następującymi rejonami :
27.Dyw.p.ŁASKI - st.JABŁONNA-NIEPOREN.
2. " " RADZYMIN-STANISŁAWOW-PUSTELNIK /wyłącznie/HELENOW
17. " " PUSTELNIK-MARKI-TUROW-WOŁOMIN.
10. " " MOKRAŁAKA-WAWER-JAROSŁAW.OKUNIEW.
8. " " KARCZEW-OSIECK-KOŁBIEL.

Wywiady Dywizyjne powinny dotrzeć do tego czasu aż do linii rz. WISŁY w granicach dywizyjnych odcinków, wyznaczonych w p. 1-ym mojej dyrektywy Nr. 505.
D-ca 27. Dyw. ma współdziałać z 21. Dyw. przy jej uderzeniu, skierowanym na PRAGĘ.
D-ca 10. Dyw. ma mieć na widoku, że zależnie od okoliczności jego Dyw. może mieć główny kierunek na PRAGĘ, w celu forsowania rz. WISŁY w granicach WARSZAWY, co wymaga skoncentrowania jednej bryg. w rej. OKUNIEWA.
O otrzymaniu niniejszego natychmiast zameldować.

Nr. 510/op. D-ca XVI. Armji /--/ SOŁOGUB czł. Rady Rew. /--/ PIATA-KOW kom. Szt. Armji BATORSKIJ.

Z A Ł A C Z N I K Nr. 10.

TRUDNOSCI W PRZEPRAWIE PRZEZ WISŁĘ.

Meldunek D-twa 3. korp. j. do Dow. IV. Armji dn. 15. 8 godz. 19-sta.
Z powodu braku brodów i mostów przez WISŁĘ /oprócz mostu pod WŁOCŁAWKIEM/ ofensywę korpusu została wstrzymana, aż do przygotowania materiału.
Szef Sztabu Korp. /--/ JURSZEWSKIJ.

B E C K Mjr. Szt. Gen. i

Za zgodność:

Szef Oddziału II. Dow. Fr. Półn.

ODWROT DYWIZJI IV., XV. III. i XVI. ARMJI SOWIECKICH.

od dnia 16.VIII. do dnia 26.VIII. 1920r.

IV. Armja

Ruch ofensywny IV. Armji w kierunku "korytarza" Gdańskiego i przepraw przez Wisłę pod Włocławkiem i Płockiem wytlomaczyć można jedynie rachubą ze strony nplskiego Dtwa na szeroką pomoc ze strony Spartakusowców, nie natrafiając na żadne przeszkody polakożerczych władz w Prusiech Wschodnich, w pierwszym zadaniu i jedynie jako demonstrację /szczególnie atak na Płock/ w celu związania poważnej części oddziałów własnej 5. Armji uniemożliwienia ofensywy w większym stylu na styk IV. Armji z XV. Armją, w drugim zadaniu.

Te dwa cele nplskiego Dtwa, z których żaden nie miał strategicznej podstawy, oba w najmniejszej mierze taktycznie się nie wiązały, a nawet poczęści wzajemnie się wyłączały w jednoczesnym wykonaniu.

Dnia 16.VIII. po sforsowaniu rz. Wkry przez własne oddziały, nad którą npl. opierał się wyjątkowo silnie i przechodził do głębokich kontrataków i po dalszym marszu na Ciechanów, skąd, zaatakowany przez własną pancerkę ucieka w panice. sztab połowy IV. Armji, nadchodzi od sztabu zasadniczego IV. Armji połowiczny i najwidoczniej nietraktujący poważnie naszej kontrakcji rozkaz do ataku w kierunku Kamienica-Zakroczym oddziałami skoncentrowanymi w rejonie Bielska dla akcji na Płock. Rozkaz ten stracił zupełnie na aktualności wobec postępu własnej ofensywy i usiłowania wykonania go przedsiębrane niewielkimi siłami nplskimi zostały bardzo szybko zniweczone. Usiłowania te doprowadziły jedynie do tem większego zaangażowania użytych oddziałów i sprzyjały momentowi własnego zakoczenia.

Następny rozkaz od Dtwa Fr. Zachodniego mówił o skoncentrowaniu III. korp. jazdy i 2-3 Dyw. piechoty w rej. Ciechanów-Maków-Przasnysz, pozostawiając zasłonę w kierunku zachodnim przypuszczalnie 12. Dyw. piech. Wobec zniszczenia stacji radiotelegraficznej sztabu pol. IV. Armji powyższy rozkaz był nadany przez st. przy sztabie zasadniczym, który nie mógł znać aktualnej sytuacji i po blisko 24-ro godzinnym opóźnieniu został przyjęty przez 1-2 Dyw. ponieważ pozostałe były już w odrocie przedsiębranym na własną rękę głównie na stację Konopki / na połowie drogi między Mławą, a Ciechanowem /

Jedyny środek łączności, pozostający w dyspozycji Dow. Frontu radio miał słabe zastosowanie. Armja znalazła się defacto bez dowództwa po ucieczce sztabu pol. z Ciechanowa i eksponowane oddziały / 17.VIII. m.p. sztabu 18. Dyw. - Drobin, 18.VIII. z rana m.p. sztabu III. korp. jazdy - Lipno / były pozostawione same sobie.

Część ciężkich taborów i służb pomocniczych cofnęła się pierwsza w ogólnym kierunku, który wskazuje droga sztabu pol. armji a mianowicie: Ciechanów - Ostrołęka - Łomża - Grodno. Część kierującą się na Łomżę, wobec ubiegnięcia jej przez własne oddziały, zboczyła na Chorzele pod którymi przeszła granicę, za wyjątkiem tych taborów, które dokonały tego dalej na północo-wschód - pod Lemnem.

Pierwsza odcięciu i rozbiciu na drodze do Mławy uległa 54. Dyw. piech. dosyć uporczywie, atakująca na Płońsk z zachodu i północo zachodu.

III. Korp. jazdy wycofujący się z rejonu Radzanowa i Strzegowa na Mławę z pewnym opóźnieniem wywołanym obciążeniem przez tabory ładowne zdobyczą, wszedł w pertraktacje z Niemcami o przejście do Prus z bronią dla marszu wzdłuż granicy celem wyminięcia własnych zasłon. Wobec fiasco układów przebił się pod Chorzelami i

skierował się przez Myszyniec i Leman na Kolno, w rejonie którego przechodzi granicę gros swych sił i zostaje rozbity. Jednej brygadzie 15. Dyw. J. udaje się przesliznąć w kierunku Grodna.

12. Dyw. piech. ocaliła część swych taborów skoncentrowanych pod Mławą, kierując ich wzdłuż pogranicza niezwłocznie po otrzymaniu wiadomości o ucieczce sztabu armji z Ciechanowa. Piechota 12. Dyw. zaskoczona odwrotem w rej. Lidzbork-Lubawa wycofuje się do rej. Jabłonowo i przechodzi granicę prawie w pełnym składzie pod Działdowem.

18. i 53. Dyw. piech. w luznych grupach, nie zachowując większych związków taktycznych nad pułk przeszły tor. kol. pod stacją Konopki i granicę pod Chorzalami dnia 23. VIII. i pod Lemnem dnia 25. VIII.

XV. Armja

Armja dywizjami 4. 16. i 11. stawia silny opór na linii Nowe Miasto-Nasielsk szczególnie lewym skrzydłem tej grupy na rz. Wkrze, kontratakując w kierunku Wrony. 33. Dyw. piech. łączyła pod Sączocinem z bocznymi ubezpieczeniami, maszerujących na Płock kolumn IV. Armji.

33. Dyw., trzymająca się silnie w rej. Ciechanowa po dwudniowych walkach zostaje zepchnięta w kierunku północnym na tyły IV. Arm. porwana falą odwrotu tej armji cofa się na Chorzale, gdzie przechodzi granicę.

Resztki 4. Dyw., rozbitej na południe od Ciechanowa wycofały się przez Sońsk na Węgrzynowo, gdzie zostały stwierdzone dnia 20. VIII., i dalej na Ostrołękę i Szczuczyn.

16. i 11. Dyw. odstępowały w ogólnym kierunku na Maków, Ostrołękę, Łomżę i Szczuczyn. Powyższe trzy dywizje stawiały przejściowy opór na linii rz. Narwi.

III. Armja

Dyw. 5. 56. i 6. stawiają silny opór na odcinku Pułtusk-Wyszaków. Zaatakowane od czoła i zagrożone obejściem prawego skrzydła związują się w kolumnę marszową i cofają się na Przetycz. Wobec zajęcia przez własne oddziały Ostrowia pomienione dywizje skierowują się na Sniadowogdzie zawiązują walkę z kolumnami pościgowymi.

21. Dyw. w pierwszym dniu odwrotu przeznaczona do rezerwy na skutek wielkich strat poniesionych pod Radzyminem, maszeruje przez Białąkę na Białystok.

XVI. Armja.

Prawe skrzydło armji 27. i 2. Dyw. zaatakowane frontalnie zdołały jeszcze wycofać się pośpiesznie przez Jadów-Nur - Białąkę na Bielsk. Rozkaz Dow. Fr. Zachodn. o ustawieniu przejściowego oporu na rz. Liwcu, celem powstrzymania własnych oddziałów nie usiłowano wcale wykonać.

Dywizje, stanowiące lewe skrzydło armji 17. 10. i 8. zaatakowane od lewej flanki i tyłów zostają rozbite. Przeważna większość 10. i 8. Dyw. dostaje się do niewoli. Nikłe resztki w bezładnych gromadach bez zachowania żadnych związków organizacyjnych cofają się głównie na Drohiczyn i stąd na Wysoko-Litewsk.

T R A P S Z O

Kpt. i Szef Oddziału II.

Za zgodność:

Lemanski

NAJWYŻSZE WODZĄCE WŁADZE POLSKIE
ADJUTANT GŁÓWNY
WARSZAWA

L. Nr. 48967, dnia 14/8 1920 r.

Lemanski

